

Осма Международна олимпиада по лингвистика

Стокхолм (Швеция), 19–24 юли 2010 г.

Решения на задачите от индивидуалното състезание

Задача №1. Правила:

- форма 1: $-mV$ - след първата гласна, като V зависи от гласната в следващата сричка (a пред a , o пред o или u , e пред i , $ö$ пред $ü$);
- форма 2:
  - $-a$, ако основата завършва с $-aR$ или $-oR$,
  - $-Ra$, ако основата завършва с $-i$, $-u$ или $-ü$,

където R е l или n , ако в корена има някоя от тези съгласни, иначе е r ;

- форма 3: форма 2 с $-r$ - след първата гласна, освен ако непосредствено следва R .

Отговори:

форма 1	форма 2	форма 3
<i>hamerki</i>	<i>harkira</i>	
<i>jömölkü</i>	<i>jölküla</i>	<i>jölküla</i>
<i>qamalqal</i>	<i>qalqala</i>	
<i>qumoroqu</i>	<i>quroqura</i>	<i>quroqura</i>
<i>somonxon</i>	<i>sonxona</i>	<i>sonxona</i>

форма 1	форма 2	форма 3
<i>amolqol</i>	<i>alqola</i>	<i>alqola</i>
<i>emensi</i>	<i>ensina</i>	
<i>hömörçü</i>	<i>hörçüra</i>	
<i>čumaraqar</i>		<i>čuraqara</i>
<i>hamoloqu</i>		<i>haloqula</i>
<i>imankan</i>		<i>inkana</i>
<i>jemeçi</i>		<i>jerçira</i>

Задача №2.

- 1–4: caa 1, lue 2, $köni$ 3, eke 4;
  - 5, 10, 15: $\beta-pi = 5\beta$ ($1 \leq \beta \leq 3$);
  - 6–9, 11–14, 16–19: $\alpha-ngömen = 5 + \alpha$, $\alpha-ko = 10 + \alpha$, $-e-ko > -ako$
 $\alpha-qaihana = 15 + \alpha$ ($1 \leq \alpha \leq 4$);
  - 20, 40, 60, 80: $\gamma-atr = 20\gamma$ ($1 \leq \gamma$); $caa-atr > caatr$, $eke-atr > ekaatr$
  - 21–39, 41–59, ...: $\Gamma nge \Delta = \Gamma + \Delta$ ($\Gamma = 20\gamma, 1 \leq \Delta \leq 19$).
- (a) $caatr nge caako$: **31**, $caatr nge caangömen$: **26**, $caatr nge caaqaihana$: **36**, $ekaatr nge ekengömen$: **89**, $köniatr nge köniko$: **73**, $köniatr nge könipi$: **75**, $köniatr nge köniqaihana$: **78**, $lueatr nge lue$: **42**, $lueatr nge luako$: **52**, $lueatr nge luepi$: **50**.
- (b) $köniatr nge eke$: **64** + $caatr nge luepi$: **30** = $ekaatr nge ekako$: **94**
 $luengömen$: **7** + $luako$: **12** = $ekeqaihana$: **19**
- (c) 21: $caatr nge caa$, 48: $lueatr nge köningömen$, 83: $ekaatr nge köni$.

Задача №3. ☐: съществително, ☐^v: прилагателно, ☐[^]: глагол (ако в думата има повече от един символ, знакът се слага над най-левия).

Със стрелките-указатели (^, v, <, >) се избират отделни части от символите.

(a)

	част на речта	състав	значение
[^] ○/	глагол	уста + нос	дишам
~○	съществително	вода + уста	слюнка
○ ^v	прилагателно	кръг (слънце) + указател	западен
^	прилагателно	активност	активен
>○<	съществително	тяло + 2 указателя	кръст, талия
[^] ○Z	глагол	уста + (въздух + навън)	духам
^	прилагателно	болен	болен
○>	съществително	уста + 2 указателя	устни
○ [^] ↓	глагол	око + (вода + надолу)	плача
^	съществително	активност	активност
^ ○↑	прилагателно	сърце + нагоре	весел

(b)

	част на речта	състав	значение
/	съществително	нос	нос
~	съществително	вода	вода, течност
○>	съществително	тяло + указател	врат, шия
^	глагол	активност	действам, активен съм
>○	съществително	око с вежда + указател	вежда
○ [^]	съществително	глава с шия + указател	врат, шия

(c)

	част на речта	състав	значение
Z	съществително	въздух	въздух
○	съществително	тяло	тяло
↑	глагол	нагоре	издигам се
○>	съществително	кръг (слънце) + указател	изток
^ ○↓	прилагателно	сърце + надолу	тъжен

Задача №4. Четирите полипептида от условието се състоят от общо 24, 10, 3 и 25 аминокиселини, а веригата иРНК съдържа $195 = ((24 + 10 + 3 + 25) + 3) \times 3$ нуклеотида. Изглежда вероятно всеки нуклеотида (един триплет) да означават една аминокиселина или да са разделител между полипептиди (всъщност знак за прекратяване на синтеза). Само че понеже съществуват общо $4^3 = 64$ възможни триплета (всички без две са представени в условието), а само 20 различни аминокиселини, някои триплети имат едно и също значение.

	...U...	...C...	...A...	...G...
U...	UUU → <i>Phe</i>	UCU → <i>Ser</i>	UAU → <i>Tyr</i>	UGU → <i>Cys</i>
	UUC → <i>Phe</i>	UCC → <i>Ser</i>	UAC → <i>Tyr</i>	UGC → <i>Cys</i>
	UUA → <i>Leu</i>	UCA → <i>Ser</i>	UAA → STOP	UGA → STOP
	UUG → <i>Leu</i>	UCG → <i>Ser</i>	UAG → STOP	UGG → <i>Trp</i>
C...	CUU → <i>Leu</i>	CCU → <i>Pro</i>	CAU → <i>His</i>	CGU → <i>Arg</i>
	CUC → <i>Leu</i>	CCC → <i>Pro</i>	CAC → <i>His</i>	CGC → <i>Arg</i>
	CUA → <i>Leu</i>	CCA → <i>Pro</i>	CAA → <i>Gln</i>	CGA → <i>Arg</i>
	CUG → <i>Leu</i>	CCG → <i>Pro</i>	CAG → <i>Gln</i>	CGG → <i>Arg</i>
A...	AUU → <i>Ile</i>	ACU → <i>Thr</i>	AAU → <i>Asn</i>	AGU → <i>Ser</i>
	AUC → <i>Ile</i>	ACC → <i>Thr</i>	AAC → <i>Asn</i>	AGC → <i>Ser</i>
	AUA → <i>Ile</i>	ACA → <i>Thr</i>	AAA → <i>Lys</i>	AGA → <i>Arg</i>
	AUG → <i>Met</i>	ACG → ?	AAG → <i>Lys</i>	AGG → <i>Arg</i>
G...	GUU → <i>Val</i>	GCU → <i>Ala</i>	GAU → <i>Asp</i>	GGU → <i>Gly</i>
	GUC → <i>Val</i>	GCC → <i>Ala</i>	GAC → <i>Asp</i>	GGC → <i>Gly</i>
	GUA → <i>Val</i>	GCA → <i>Ala</i>	GAA → <i>Glu</i>	GGA → <i>Gly</i>
	GUG → <i>Val</i>	GCG → <i>Ala</i>	GAG → <i>Glu</i>	GGG → ?

Всички вериги иРНК започват с AUG → *Met*.

AUG UUA ACG UUC UAA AUG UGG GGG GGA CAC CAG
 ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓ ↓
 (a) *Met-Leu-?Thr-Phe* STOP *Met-Trp-?Gly-Gly-His-Gln*. Веригата съдържа и двата нуклеотидни триплета, които липсваха в примера, така че не можем да бъдем сигурни в отговора, но като решим задачата докрай, ще получим потвърждение.

(b) *Met-Lys-Cys-Ile* ← AUG $\left\{ \begin{matrix} \text{AAA} \\ \text{AAG} \end{matrix} \right\} \left\{ \begin{matrix} \text{UGU} \\ \text{UGC} \end{matrix} \right\} \left\{ \begin{matrix} \text{AUU} \\ \text{AUC} \\ \text{AUA} \end{matrix} \right\}$ ($1 \times 2 \times 2 \times 3 = 12$ възможности).

(c) Един корен XY е силен, ако XYA, XYG, XYS и XYU кодират една и съща аминокиселина (UC, CC, CG, GC). Един корен е слаб в противен случай (UU, CA, AG, GA).

Задача №5.

сурсилвански	енгадински	
<i>uo</i>	<i>uo</i>	пред съчетание от <i>l</i> или <i>r</i> и друга съгласна
<i>u</i>	<i>u</i>	пред <i>l</i> или <i>r</i> без друга съгласна
<i>u</i>	<i>o</i>	пред <i>m</i>
<i>u</i>	<i>uo</i>	пред друга съгласна

	сурсилвански	енгадински	
(a)	<i>uolm</i>	<i>uolm</i>	бряст
	<i>stumi</i>	<i>stomi</i>	стомах
	<i>cuort</i>	<i>cuort</i>	къс
	<i>mund</i>	<i>muond</i>	свят
	<i>fuorcla</i>	<i>fuorcla</i>	планински проход
	<i>plumba</i>	<i>plomba</i>	пломба
	<i>mussar</i>	<i>muossar</i>	показвам
	<i>culant</i>	<i>culant</i>	щедър

(b) *lavur* на двата диалекта.

(c) В сурсилвански (за разлика от енгадински) първото правило не е в сила за форми за множествено число. Това може да значи, че то не важи, ако първата съгласна е от основата, а втората от окончанието, или че гласната се избира, преди да се добави окончанието, или че гласната в множествено число се уподобява на гласната в единствено.

(d) ‘брястове’: *uolms* (на двата диалекта).

‘ъгли’: *anguls* (сурсилвански), *anguols* (енгадински).